

Archeologienota

Programma van maatregelen

SINT-TRUIDEN

BOOMGAARDENSTRAAT

(prov. Limburg)

Auteurs: Lise DEMEULEMEESTER, Jeska
PEPERMANS en Jeroen VERMEERSCH

Projectcode: 2018K245

- **Aanleiding vooronderzoek**

→ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek (2018K245)

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

→ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek (2018K245)

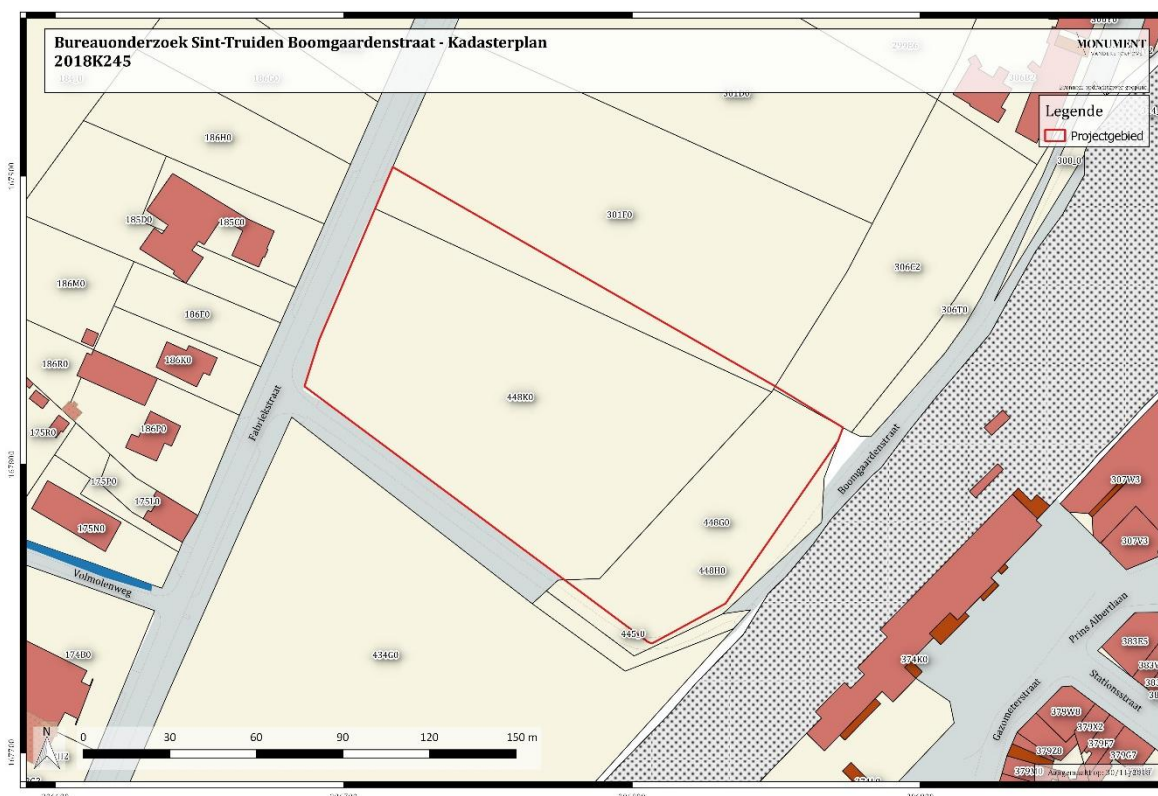
- **Gemotiveerd advies**

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden, al is er wel een hoge verwachting voor een middeleeuwse archeologische site en kunnen er ook eventuele oudere archeologische sporen bewaard zijn gebleven in het plangebied (bv. metaaltijden, Romeins). Daarom is voor het volledige projectgebied een verder vooronderzoek noodzakelijk. Gezien de topografische ligging (op de overgang van de alluviale vlakte naar het Haspengouws plateau), de bodemgesteldheid (droge leembodems) en de aard van de te verwachten archeologische sporen (o.a. hoge verwachting voor begravingen en structuren uit de middeleeuwen (Sint-Catharinakerk met kerkhof) en het is ook niet onwaarschijnlijk dat er oudere sporen uit de metaaltijden of Romeinse periode bewaard zijn gebleven. Er is geen directe indicatie voor het voorkomen van steentijd op het plangebied, controleboringen wezen uit dat er geen podzolbodem aanwezig is. Er wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, met extra aandacht voor de eventuele verschillende aanwezige archeologische niveaus tot op de moederbodem in het zuidoosten van het projectgebied, voorgesteld als de meest aangewezen methode. Voor een uitgebreide evaluatie van de verschillende onderzoeksmethoden wordt verwezen naar het verslag van resultaten (hoofdstuk 2.4). Het geadviseerde proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in een uitgesteld traject, aangezien op heden de gronden nog niet in eigendom zijn van de initiatiefnemer.

Hieronder worden de voorwaarden beschreven waaraan het uitgesteld vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven moet voldoen. Het verder vooronderzoek kan plaatsvinden wanneer er, na het verkrijgen van een omgevingsvergunning, een overeenkomst getekend is.

- **Planafbakening**

De totale site heeft een oppervlakte van 1ha59a92ca groot, de bodemingrepen hebben betrekking op 14 623m² daarvan. Op het terrein dringt zich dan ook een proefsleuvenonderzoek op. Daarbij dient extra aandacht te gaan naar de eventueel aanwezige archeologische niveaus ter hoogte van de zuidoosthoek, waar twee proefsleuven haaks op elkaar en op de helling in het reliëf worden geplaatst met als doel de mogelijke middeleeuwse site van de Sint-Catharinakerk aan te snijden. Daar waar de sporendensiteit het hoogst is (bv. muurresten, begravingen), dient lokaal (2x2m) verdiept te worden tot op de moederbodem, waarbij elk archeologisch relevant niveau geregistreerd wordt volgens de Code van Goede Praktijk om een inzicht te kunnen krijgen in de stratigrafie (bv. verschillende begravingniveaus, fasen) van de (eventueel) aanwezige archeologische site.

Figuur 1: Plan met aanduiding van het projectgebied op het GRB waarop de betrokken percelen zichtbaar zijn (bron: geopunt.be).

- **Vraagstelling**

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder worden de specifieke (niet-limitatieve) onderzoeksvragen per methode weergegeven. Elke onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord.

- **Proefsleuven/proefputten:**

- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Werden er begravingen aangetroffen? Zo ja, zie beneden.
- Werden er muurresten of structuren aangetroffen? Zo ja, konden daarin verschillende archeologische niveaus herkend worden? Zo ja, welke?
- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan de archeologische indicator van de Sint-Catharinakerk en bijhorend kerkhof, ook aangegeven op de Ferrariskaart?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Is er een archeologische site aanwezig binnen het projectgebied? Zo ja, werd er een voldoende inzicht verkregen in de stratigrafie van de site om een inschatting van het potentieel te kunnen maken?
- Welke zijn de verder te nemen maatregelen i.f.v. de geplande werken?

- **Bij het aantreffen van begravingen:**

- Konden er verschillende begravingniveaus herkend worden?
- Indien er funeraire structuren werden aangetroffen: konden er fysieke aspecten herkend worden (bv. kistvorm, grafkuil, grafkelders, grafstenen, knekelput ...)?
- Werden indicaties voor grafmonumenten aangetroffen?
- Werden er elementen van begrenzing, afbakening of interne zonering aangetroffen?
- Is er sprake van een grafveld? Zo ja, wat is de verspreiding, in drie dimensies, van de graven? Wat is de bewaringstoestand van het botmateriaal? Zijn er verschillende perioden te onderscheiden?
- Kan er een inschatting worden gemaakt over de begravingensdichtheid van de site aan de hand van het onderzochte gebied? Kan deze verwachting

uitgedrukt worden in minimum aan individuen per oppervlakte en zijn er eventueel variaties in deze densiteit?

- Kan er een inschatting gemaakt worden over de bewaringstoestand en de volledigheid van de aangetroffen skeletten en aanverwante sporen?

- **Plan van aanpak**

Figuur 2: Plan met aanduiding van het projectgebied en de precieze plaats van het archeologisch vooronderzoek en de oppervlakte waartoe de omgevingsvergunning betrekking heeft (bron: geopunt.be).

De bomen dienen niet gekapt te worden alvorens het proefsleuvenonderzoek plaatsvindt. Het aantal bomen is beperkt, waardoor er geopteerd werd om de sleuven op een manier te plaatsen waarbij de bomen ontweken kunnen worden. Moest de situatie in het veld toch anders blijken, wordt voorgesteld om de proefsleuf te onderbreken, waarbij parallel aan de boom een korte sleuf wordt getrokken zodat er alsnog een overlap is tussen het deel voor en na een boom. Op die manier is er geen verlies in oppervlakte tijdens het proefsleuven. Daarnaast wordt het rooien van de bomen al gekoppeld aan de omgevingsvergunning die wordt aangevraagd door de initiatiefnemer, het proefsleuvenonderzoek dient uitgevoerd te worden na het aanvragen, maar alvorens het verkrijgen van vergunning (uitgesteld traject).

Hieronder wordt per voorgestelde onderzoeksmethode de te hanteren techniek beschreven:

- **Proefsleuven/proefputten**

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven over het volledige onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt)¹. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en bij voorkeur noordwest-zuidoost georiënteerd. Op die manier is er het meeste kans om sporen van oude landelijke gebouwen die in het neolithicum, de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen hoofdzakelijk zuidoost-noordwest zijn georiënteerd, aan te snijden. Bovendien worden er in de zuidoosthoek twee sleuven haaks op elkaar geplaatst, zodat er een inzicht kan verkregen worden in de helling van het reliëf en de eventuele archeologische sporen die daar aanwezig zijn. De proefsleuven dienen aangelegd te worden tot op het eerste archeologische niveau. Daarnaast zal per kwadrant een proefput aangelegd worden. De locaties van de proefputten zullen na overleg met de veldwerkleider en de erkend archeoloog bepaald worden op basis van de bevindingen uit de haakse proefsleuven. Deze proefputten worden aangelegd om een inschatting te krijgen in de densiteit, omvang en afbakening van eventuele begravingen, muurresten of andere archeologische sporen en er dient extra aandacht te gaan naar verschillende (eventueel) aangetroffen archeologische niveaus en de fasering daarin. Het doel van deze proefputten is een zo volledig mogelijk zicht krijgen op de stratigrafie van de archeologische site. Elk relevant archeologisch niveau moet geregistreerd worden zoals voorgeschreven in de Code van Goede Praktijk.

Er worden extra volgsleuven, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Er wordt 10% van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% door middel van volgsleuven, dwarssleuven of kijkvensters. Op die manier wordt 12,5% van het onderzoeksgebied onderzocht en kan met een minimale kost een betrouwbare inschatting gemaakt worden omtrent het archeologisch potentieel van de site. Zodoende kan men ook beter de onderzoekstermijn en –kost inschatten bij een eventueel vervolgonderzoek.²

---

¹ Als men de kosten-baten afweging maakt, is deze methode van proefsleuven het meest aangewezen om archeologische sites op te sporen en te prefereren boven andere systemen. Zie *Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48. Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie.*

² HANECA K., DEBRUYNE S., VANHOUTTE S. en ERVYNCK A., Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie. *Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed*, juli 2016.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (vb. brandrestengraven, begravingen) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het proefsleuvenonderzoek moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat, 8770 Ingelmunster. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de bouwheer: zie privacyfiche. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).

- **Gewenste competenties**

- ➔ In het kader van het proefsleuvenonderzoek dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens één van de uitvoerende archeologen ten minste 220 werkdagen veldervaring heeft met onderzoek op (zand)leembodems en tenminste 40 werkdagen met onderzoek in begravingscontexten, en beide beschikken over minstens 20 werkdagen veldervaring wat betreft proefsleuvenonderzoek.
- ➔ Gedurende het veldwerk dient een (assistent-)aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De (assistent-)aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandbodems.

- **Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk**

- De twee sleuven in de zuidoosthoek van het terrein zijn haaks op elkaar geplaatst, NW-ZO en ZW-NO georiënteerd, met als doel de verhoging in het reliëf op zo'n manier te kunnen onderzoeken dat er een optimaal inzicht verkregen kan worden in de stratigrafie van een (eventuele) archeologische site.

- De proefsleuven werden zo ingepland dat de bomen ontweken kunnen worden, moest de situatie in het veld echter anders blijken, wordt er voorgesteld om de sleuf te onderbreken en parallel aan de boom een korte sleuf te maken zodat er toch een overlap is tussen het deel van de sleuf voor en na de boom. Op die manier kan er alsnog aan de oppervlaktecriteria voldaan worden.

Bureauonderzoek Sint-Truiden Boomgaardenstraat - Kadasterplan 2018K245

184_0 186G0

299E6

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE 2

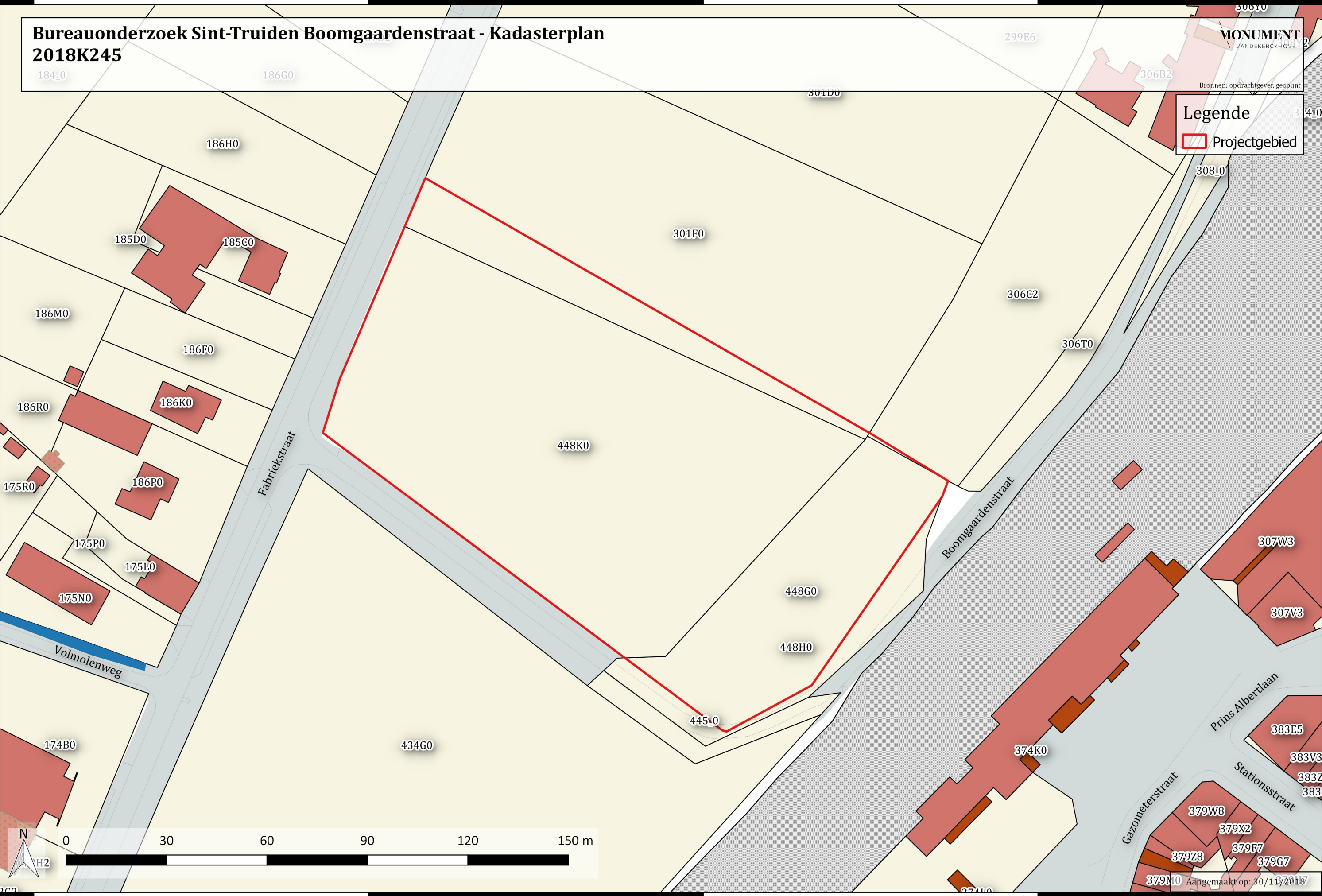
Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende
Projectgebied

167900

167800

167700

206600 206700 206800 206900

Aangemaakt op: 30/11/2018

Bureauonderzoek Sint-Truiden Boomgaardenstraat - Geadviseerde proefsleuven
2018K245

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Bronnen: opdrachtgever, geopunt

Legende

- Projectgebied
- Proefsleuven

167900

167800

167700

0 30 60 90 120 150 m

206600

206700

206800

206900

Aangemaakt op: 18/12/2018